

Kentsel Dönüşüm Sürecinde Sürdürülebilirlik Kavramının Ele Alınması

Aycan BARAN¹ ve Mehmet Fatih ALTAN²

Geliş / Received: 1/12/2021

Revize / Revised: 30/12/2021

Kabul / Accepted: 05/01/2022

ÖZET

Kent ve kentleşme kavramları dünya üzerinde var olan her şey gibi birçok etkene bağlı olarak gelişerek dönüşüme uğramıştır. Ülkemizde de yerleşim yerleri, alt yapısı, iş olanakları, eğitim ve kültür etkinlikleri ve yapılarıyla da yaşanılabilir olması bakımından yeniden yapılandırılmalıdır. Bu süreçte üzerimize düşen sonraki nesillere sürdürülebilir ve yaşanılabilir bir ortam bırakmak olmalıdır. Çevre düzenin bozulması ve küresel ısınmanın artmasında en önemli etkenlerden biri de kentleşmeyle birlikte artan kent yapılarının olduğu bilinmektedir. Bu durum kentsel dönüşümde sürdürülebilirliğin önemini daha da önemli kılmaktadır. Bu doğrultuda kentsel dönüşümde sürdürülebilirliğin uygulanmasını yalnızca yapıların yenilenmesi olarak görmemeliyiz. Kentsel dönüşüm sürecinde çevrenin korunması ve çevre düzeninin bozulmamasına yönelik konulara önem vermeliyiz.

Sürdürülebilirlik tabii kaynakların planlı bir şekilde kullanılarak çevreye zarar vermeden insan ihtiyaçlarını karşılamayı hedefleyen bir modeldir. Bu model yalnızca günümüzdeki insanların gereksinimlerini değil ayrıca gelecekteki kuşakların gereksinimlerini de karşılamayı hedefler. Sağlıklı yapılaşma sürdürülebilirlikle sağlanabilir. Bu çerçevede yeşil binaların uygulanması önem kazanmaktadır. Bu bağlamda yeşil bina sertifikasyon sistemleri geliştirilmiştir. Her sertifika sisteminin ortak amacı insan sağlığının yapılardan kaynaklı bozulmasını önlemektir ve ülkelere göre farklı koşulları bulunmaktadır.

Bu çalışmada sürdürülebilirliğin ülkemizde kentsel dönüşüm uygulamalarında değerlendirilme imkânı ve sınırlılıkları araştırılacaktır.

ANAHTAR KELİMELEER: - Kentsel Dönüşüm, Sürdürülebilirlik, Yeşil Bina, Sürdürülebilir kentsel dönüşüm

¹ Aycan BARAN, İnşaat Mühendisliği Bölümü, İstanbul Aydın Üniversitesi, İSTANBUL

² Mehmet Fatih ALTAN, İnşaat Mühendisliği, Mimarlık ve Mühendislik Fakültesi, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul, Turkey, ORCID NO: 0000-0003-0961-0115

*Corresponding author: aycanbaran@stu.aydin.edu.tr

Addressing the Concept of Sustainability in the Urban Transformation Process

ABSTRACT

The concepts of city and urbanization have evolved and transformed depending on many factors, like everything else in the world. In our country, it should be restructured in order to be livable with its settlements, infrastructure, job opportunities, educational and cultural activities and structures. In this process, it is our duty to leave a sustainable and livable environment to the next generations. It is known that one of the most important factors in the deterioration of the environmental order and the increase in global warming is the increasing urban structures with urbanization. This situation makes the importance of sustainability in urban transformation even more important. In this direction, we should not see the implementation of sustainability in urban transformation as only the renewal of buildings. In the process of urban transformation, we should pay attention to the issues of protecting the environment and not disturbing the environmental order.

Sustainability is a model that aims to meet human needs without harming the environment by using natural resources in a planned way. This model aims to meet not only the needs of present-day people, but also the needs of future generations. Healthy construction can be achieved with sustainability. In this context, the implementation of green buildings gains importance. In this context, green building certification systems have been developed. The common purpose of each certification system is to prevent the deterioration of human health caused by structures and has different conditions according to countries.

In this study, the possibility and limitations of evaluating sustainability in urban transformation practices in our country will be investigated

KEYWORDS: - *Urban Transformation, Sustainability, Green Building, Sustainable urban transformation*

1. KENTSEL DÖNÜŞÜM KAVRAMI

Kentsel dönüşüm kavramı kaynaklarda her bir bakış açısı ve amaca yönelik farklı tanımlamalarla karşımıza çıkmaktadır. Türk Dil Kurumuna göre kentsel dönüşüm; "kentlin imar planına uymayan, ruhsatsız binaların yıkılıp, planlara uygun olarak toplu yerleşim alanlarının oluşturulması" olarak tanımlanmıştır. Kentsel dönüşüm farklı sebeplerden ötürü zamanla kentlerin sahip olduğu fizikî yapısının bozulması ya da terk edilmiş yerleşim bölgelerinin önceki durumuna getirilebilmesi amacıyla yapılan çalışmalar bütünüdür.[1]

Belirli planlar çerçevesinde kent alanının geliştirilmesi, alt yapısının iyileştirilmesi ve çevresel yenilenmenin sağlanmasıdır. [2]

Kentsel dönüşüm bir plan doğrultusunda yapım ve inşaa sürecidir. Kentsel dönüşümü genel bir tanım şeklinde ifade edecek olursak kentlerin problemlerini çözmek için kullanılan bir araçtır diyebiliriz.

2. KENTSEL DÖNÜŞÜM AMAÇLARI

Kentsel dönüşüm planlanan kentte toplumsal sorunların nedenleri araştırılmalı ve bu sorunların önlenerek kentsel refah ve yaşam kalitesinin artırılması sağlanmalı ve aynı zamanda her kesime hitap edebilecek bir şekilde demokratik doğrultuda şekillenmesi sağlanmalıdır. Kentsel alanların etkili bir düzeyde kullanılabilmesi ve lüzumsuz yayılmanın önlenmesi ve bu sayede çevrenin korunması amacıyla stratejilerin ortaya koyulmalıdır. Kentsel dönüşüm alanının şehrin bütünü ile bütünleştirilmesi sağlanmalıdır. [3]

Kentsel dönüşümde çevre korumasıyla alakalı ihtiyaçların düşünülmesi ve bu doğrultuda tedbirler ve planlar alınması sürdürülebilir yapılar için önemli bir fırsat olmuştur. Kentsel dönüşümde sürdürülebilir bir yapılaşma için yeni yaklaşımlar geliştirilmeli ve ayrıca kentsel dönüşümün ekonomik sosyal ve kültürel ilişkilennmelerle farklı boyutlardan ele alınması gerekmektedir. [4]

3. SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTSEL DÖNÜŞÜM

Sürdürülebilirlik, gelecek nesiller için insana yakışır bir yaşam kalitesi için çeşitli çabaların altında yatan temel ilkedir. Bu model, çevreyi korurken insan ihtiyaçlarını karşılamayı ve bu ihtiyaçların sadece bugün değil, gelecek nesiller için de karşılanabilmesini amaçlayan bir kaynak kullanım modelidir. Böylelikle sürdürülebilir gelişme ifadesi günümüz ihtiyaçlarını gelecek jenerasyonların kendi ihtiyaçlarını karşılama yeterliklerinden ödün vermeksizin karşılayan gelişme şeklinde ifade edilmektedir. [5]

Kentlerde sürdürülebilirliğin sağlanmasında en önemli araçlardan biri binalardır. Bu bağlamda malzeme ve enerji tüketiminin ana noktası olan kentler, ekosistemdeki dengelerin bozulma sürecini hızlandırmaktadır. Bu nedenle kentlerde yaşayan insanlar küresel sürdürülebilirliğin sağlanması bakımından büyük görevler düşmektedir. Binaların kentlerdeki ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri düşünüldüğü taktirde sürdürülebilir gelişmenin önemli parçaları olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle yeşil binalar kentlerin sürdürülebilir özellikleri taşımalarına olanak sağlayan unsurlar olarak tanımlanmaktadır. [6]

Sürdürülebilir kentsel dönüşüm, farklı paydaşlar arasında iş birliğini sağlamayı, çeşitli bakış açılarının fikirlerini bütünleştirmeyi ve kentlerin sürdürülebilir bir imkân kaynağı şeklinde anlamayı ve teşvik etmeyi amaçlar. Sağlıklı yapılaşma ancak sürdürülebilirlikle sağlanabilir. Bu çerçevede yeşil binaların uygulanması önemlidir. Yeşil binalar enerji, su ve diğer kaynakların verimli kullanma, binalarda yaşayanların sağlığını koruma ve çalışan verimliliklerini üst seviyeye çıkarma, atıkların ve çevresel bozulmanın azaltılması sağlamak amacıyla tasarlanmaktadır. Yeşil bina uygulanmasının önem kazanmasıyla birlikte yeşil bina sertifikasyon sistemleri geliştirilmiştir. Dünyada yaygın şekilde kullanılan ve İngiltere'de ortaya çıkan BREEAM ile Amerika'da kullanılan LEED sürdürülebilir bina sertifikasyon sistemleri dışında, Kanada'da ortaya çıkan fakat uluslararası sistem olarak kendisini tanımlayan SBTOOL, Avustralya'da kullanılan GREEN STAR, Japonya'da kullanılan CASBEE gibi farklı sürdürülebilir bina sertifikasyon sistemleri vardır. Her sertifikasyon sisteminin ortak amacı insan sağlığının yapılardan kaynaklı bozulmasını önlemektir ve ülkelere göre farklı koşulları bulunmaktadır.

Ülkemizde yeşil bina kavramının anlaşılması açısından ÇEDBİK'in çabaları önemlidir. Kurum konu ile alakalı araştırmalar ve çalışmalar yürütmekte ayrıca yeni konut projelerinde uygulanması amacıyla ülkemiz şartlarına uygun sertifika sistemi olan B.E.S.T-Konut oluşturmuştur. Bu sertifika kapsamında konutlar; "Bütünleşik Yeşil Proje Yönetimi, Arazi Kullanımı, Su Kullanımı, Enerji Kullanımı, Sağlık ve Konfor, Malzeme ve Kaynak Kullanımı, Konutta Yaşam, İşletme ve Bakım, Yenilikçilik" şeklinde dokuz başlık altında değerlendirilmektedir. [7]

4. SONUÇ

Çevresel sorunlar gün geçtikçe artmakta ve farklı boyutlarda karşımıza çıkmaktadır. Kentler ve kentsel dönüşümle ilişkilendirilebileceğimiz sürdürülebilirlik ifadesi bünyesinde; yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını, daha az enerji kullanımını, havanın daha az kirletilmesini, su tüketiminin azaltılmasını, atıkların geri dönüşümünü, toplu taşıma kullanımının artırılmasını, tarım arazilerinin korunmasını ve yeşil alan miktarının artırılmasını, suç oranlarının azaltılmasını, uygun barınma imkânlarının sağlanmasını, doğal kaynakların daha az tüketilmesini, daha az atık üretilmesini ve daha bir çok unsuru barındırmaktadır. Sürdürülebilir kentsel alanlar oluşturmak rekabetçi dünyada güçlü bir konumda olabilmek için şarttır. Ülkemizdeki betonarme yapıların 50-75 yıl kadar ömrü vardır. Yeni inşa edilecek yapıların yeşil binalara dönüştürülebilmesi bu açıdan bir olanak olarak değerlendirilebilir. Eski binaların kentsel dönüşüm kapsamında yıkılıp yatırımcıyı sürdürülebilir bina yapmaya teşvik edecek planlarla gelecek nesillere daha yaşanılabilir yeşil kentler bırakılabilir.

KAYNAKÇA

- [1] Aydın, A.H., Çamur, Ö. Kentsel Dönüşüm Uygulamalarında Başarılı Dünya Örnekleri: Danbara, Solidere, Rio de Janeiro, 53-67. Erişim Tarihi: 20.12.2021. <http://iibfdergisi.ksu.edu.tr/tr/download/article-file/227175>
- [2] Demirel, D., 2018. Kentsel Dönüşüm, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 53, Denizli.
- [3] Şişman, A., Kibaroglu D.. 2009. Dünya’da ve Türkiye’de Kentsel Dönüşüm Uygulamaları, TBMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası 12. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı, 11-15 Mayıs 2009 Ankara.
- [4] Yetişener, D. (2014). “Önsöz / Sürdürülebilir yapılanma için kentsel dönüşümde yeni yaklaşımlar geliştirilmeli” (Kentsel Dönüşüm ve Finansmanı içinde, Haz.: Ebru Acuner, Aralık 2014, İMSAD İnşaat Malzemesi Sanayicileri Derneği, İstanbul).
- [5] Türker, M. (2010). Green Building Rating Systems: An Assessment for Turkey and the case of Erzurum Shopping Center – the first BREEAM Certified Building of Turkey. Istanbul Technical University, Institute of Science and Technology, M.Sc. Thesis, Istanbul.
- [6] Şenol, S., 2009, Gayrimenkul Geliştirme Sürecinde Yeşil Binaların Sürdürülebilirlik Kriterleri Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [7] ÇEDBİK- Çevre Dostu Yeşil Binalar Derneği (2017). B.E.S.T-Konut Sertifikası, <https://cedbik.org/tr/yesil-bina7-pg/b-e-s-t-konut-sertifikasi-12-pg>